

УДК 78.071.2

DOI <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2024-39-24>**Віола Григорівна Демидова**

ORCID: 0000-0002-8757-0385

кандидат педагогічних наук, народна артистка України,
професор кафедри спеціального фортепіано
Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової
violademidova2017@gmail.com

ПЕДАГОГІЧНИЙ АРТИСТИЗМ ЯК ФАХОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГА-МУЗИКАНТА

Мета дослідження – розкрити особливості педагогічного артистизму як фахової (музично-естетичної та музично-виконавської) компетентності викладачів музичних академій; виявити особливості впливу артистизму музиканта-викладача на якість його педагогічної взаємодії зі студентами; розкрити зміст означеного феномену; визначити компонентну структуру педагогічного артистизму викладачів галузі музичного мистецтва. **Методологічну основу дослідження** складають концепції системного, компетентнісного та творчого підходів мистецької освіти; методи теоретичного коментаря сутності артистизму на основі різнобічних науково-педагогічних підходів. **Наукова новизна** полягає в цілісному процесі дослідження педагогічного артистизму саме викладачів музичного мистецтва в системі музично-педагогічної освіти України на основі здобутків вітчизняних науковців, а також видатних діячів театральної педагогіки. Конкретизовано зміст педагогічного артистизму в галузі музичного мистецтва, доповнено компонентну структуру означеного феномену. **Висновки.** Виходячи з структурно-функціонального аналізу філософської, психолого-педагогічної та мистецтвознавчої літератури, ми дійшли такого висновку: педагогічний артистизм – це інтегративна якість особистості, один із провідних компонентів естетичної компетентності викладача та педагога, що сприяє розвитку педагогічної творчості та характеризується певним рівнем сформованості спеціальних здібностей, навичок, умінь, спрямованих на модифікацію педагогічної ситуації чи особистості вихованця; характеризується доцільністю обраних педагогом дій з урахуванням особливостей педагогічних обставин. Педагогічний артистизм викладача музичного мистецтва – це інтегративна якість особистості педагога, один із провідних компонентів його фахової (музично-естетичної та музично-виконавської) компетентності, що сприяє розвитку педагогічної та виконавської творчості. Вважаємо доцільним в контексті структури означеного феномену виділити такі

компоненти: особистісно-мотиваційний, психофізичний, емоційно-естетичний, художньо-комунікативний.

Ключові слова: педагогічний артистизм, музичне мистецтво, фахова компетентність педагога-музиканта, структурні компоненти артистизму, емоційно-образний показ.

Demidova Viola Grigoryevna, Candidate of Pedagogical Sciences, People's Artist of Ukraine, Professor at the Department of Special Piano of the Odesa National A. V. Nezhdanova Academy of Music

Pedagogical artistry as a special competence of a music teacher

The purpose of the work is to reveal the features of pedagogical artistry as a special (musical-aesthetic and musical-performing) competence of teachers of music academies; to identify the features of the influence of a musician-teacher's artistry on the quality of his pedagogical interaction with students; reveal the content of this phenomenon at the theoretical and methodological level; to determine the component structure of pedagogical artistry of teachers in the field of musical art. **The methodological basis** of the study is the concepts of systemic, competency-based and creative approaches to art education; methods of structural-functional analysis of philosophical, psychological-pedagogical, art literature; methods of theoretical commentary on the essence of artistry in the process of musical and pedagogical activity based on versatile scientific and pedagogical approaches to characterize its structural components. **The scientific novelty** of the research lies in the holistic process of studying the pedagogical artistry of musical art teachers in the system of music pedagogical education in Ukraine based on the achievements of domestic scientists as well as outstanding figures in theater pedagogy. The content of pedagogical artistry in the field of musical art is specified and the component structure of this phenomenon is supplemented. The provisions on the expediency of developing artistry as a professional competence in the system of professional training of a teacher of musical art were further developed. **Conclusions.** pedagogical artistry is an integrative quality of personality, one of the leading components of the aesthetic competence of a teacher and pedagogue. The pedagogical artistry of a teacher of musical art is an integrative quality of a teacher's personality, one of the leading components of their professional (musical-aesthetic and musical-performing) competence, which contributes to the development of pedagogical and performing creativity. We consider it appropriate to highlight the following components in the context of the structure of this phenomenon: personal-motivational, psychophysical, emotional-aesthetic, artistic-communicative.

Key words: pedagogical artistry, musical art, professional competence of a teacher-musician, structural components of artistry, emotionally figurative display.

Актуальність теми дослідження. Формування особистості, яка, усвідомлюючи культурні цінності, здатна до їх збагачення, прагне до реалізації творчого потенціалу, є одним із головних

завдань сучасної освіти. Актуальність теми дослідження зумовлена зростанням ролі педагога-музиканта не тільки як джерела навичок та умінь, а і яскравої особистості, яка володіє мистецтвом спостереження, аналізу педагогічних дій та їх наслідків, здатної до швидкого перетворення та імпровізації; особистості, яка прагне до постійного самовдосконалення та спонукає своїм прикладом студента-музиканта до самореалізації. Забезпеченням процесу виконання цієї ролі виступає педагогічний артистизм, який має найбільш яскравий прояв у педагогічній діяльності музикантів. Аналіз наукової літератури засвідчив різнобічність висвітлення проблеми педагогічного артистизму. Вчені обирають різні аспекти трактування цього явища: артистизм як здатність комунікативного впливу на публіку, як здатність миттєво переключатися на нові завдання, як уміння перевтілюватися залежно від конкретної педагогічної ситуації та поставлених завдань, як особлива якість особистості педагога, як узагальнена специфічна його здатність, що сприяє успішному здійсненню педагогічної художньо-комунікативної діяльності. Вважаємо за необхідне дослідити питання розкриття сутності педагогічного артистизму викладача музичного мистецтва, обґрунтування його структури та змісту компонентів. Актуальність розв'язання проблеми необхідності формування артистизму в музично-педагогічній практиці визначається неузгодженістю між прагненням викладача здійснювати вплив на естетичні переживання, почуття, емоції, інтерпретаційні переконання, музичні враження студентів та недостатньо сформованим рівнем усвідомлення викладачем значущості педагогічного артистизму, осмислення механізмів його реалізації, необхідності опанування умінь корекції власних проявів артистизму в процесі художньої взаємодії. Об'єктивна потреба у вдосконаленні та конкретизації сутності та змісту педагогічного артистизму саме в галузі музичного мистецтва обумовили вибір теми даної статті: «Педагогічний артистизм як фахова компетентність педагога-музиканта».

Мета дослідження: розкрити особливості педагогічного артистизму як фахової (музично-естетичної та музично-виконавської) компетентності викладачів музичних академій;

виявити особливості впливу артистизму музиканта-викладача на якість його педагогічної взаємодії зі студентами; розкрити на теоретико-методологічному рівні зміст означеного феномену; визначити компонентну структуру педагогічного артистизму викладачів галузі музичного мистецтва.

Наукова новизна полягає в цілісному процесі дослідження педагогічного артистизму саме викладачів музичного мистецтва в системі музично-педагогічної освіти України на основі здобутків вітчизняних науковців а, також, видатних діячів театральної педагогіки. Конкретизовано зміст педагогічного артистизму в галузі музичного мистецтва, доповнено компонентну структуру означеного феномену. Подальшого розвитку набули положення щодо доцільності формування артистизму як фахової компетентності в системі фахової підготовки викладача музичного мистецтва.

Виклад основного матеріалу. Артистизм як загальнокультурна категорія має прояв у різних сферах діяльності людини. Розуміння артистизму як цілісної системи якостей особистості, що сприяє її вільному самовиявленню, дає підстави розглядати його прояв як у різних видів мистецтва, так і в науковій діяльності, та, взагалі, у способі життя та поведінки людини в цілому, де служить як операційний метод (І. Бех, Н. Гузій, Г. Переухенко).

У загальному прояві артистизм супроводжує повсякденне життя людини у тій чи іншій мірі. Звичайно реалізація цієї здібності не потребує від суб'єкта усвідомлення особливостей механізму її дії та проявляється в процесі діалогічного спілкування, наприклад, при бажанні зберегти дипломатичність в конфліктній ситуації, повернути до себе оточуючих, підкреслити серйозність власних намірів, висловити певний спектр емоцій у процесі передачі інформації.

Таким чином можна стверджувати, що в загальному значенні артистизм є мистецтвом перетворення, який в певній мірі залежить від вимог та ситуативного контексту міжсуб'єктного спілкування.

У словнику іншомовних слів артистизм (фр. *artistique* – художній) визначається як висока майстерність у художній або іншій естетичній творчості. Його синоніми: артистичність, віртуозність, клас, майстерність [11]. Тобто, артистизм як майстер-

ність є притаманним як галузі мистецтва (здібність публічної творчості), так і будь-якому виду людської діяльності (механізм підвищення її результативності). Саме здатність до самореалізації у різних сферах життя властива креативним та інтуїтивним особистостям, особистостям з високим рівнем артистизму. У артистичних людей можна виділити загальні риси. Це, насамперед, висловлення своїх почуттів та емоцій яскраво та інтенсивно; висока чутливість до мистецтва; прагнення самовираження через творчі твори, особисті стосунки та спілкування; прояв інтуїтивного та здатність до абстрактного мислення. Разом із тим важливо зазначити, що артистизм – це складна характеристика особистості, що може мати як позитивні, так і негативні прояви (експансивність, екзальтація тощо) із залежністю рівня його прояву від психофізичного стану людини.

У психології артистизм може розглядатися як компонент індивідуальності особистості, який визначає творчий потенціал та можливості самовираження (Р. Бернс, К. Ушинський, М. Драгоманов, Н. Гузій, Л. Подоляк, В. Юрченко, Г. Переухенко). Серед якостей особистості, що свідчать про рівень її розвитку та ступінь сформованості її творчої індивідуальності, автори зазначають глибоку емоційну зацікавленість подією, що відбувається, емпатію, волю, цілеспрямованість, відкриту позицію до сприйняття, артистичність (К. Роджерс, А. Маслоу, Д. Гілфорд, Е. Торренс).

Говорячи про артистизм в педагогічній діяльності, Г. Переухенко зазначає, що якості особистості педагога, як творчої індивідуальності, в своїй професійній діяльності виступають дорогоцінним синтезом педагогічних знань, умінь та навичок, з одного боку, з іншого – призводять до дії «систему емоційно-образних механізмів, які створюють умови для прояву творчої індивідуальності його особистості та свідчать про рівень артистичності педагога» [9, с. 217]

Теоретичні передумови дослідження питання педагогічної майстерності як професійної самореалізації відбиваються в роботах Ю. Дрогобича, П. Русина, одних із перших представників гуманістичної культури в Україні XV-XVI ст. Ці погляди були поглиблені та розвинуті педагогами епохи Відродження (Я. Коменський).

В сучасних вітчизняних педагогічних дослідженнях сутність та механізми педагогічного артистизму розглядають А. Козир, М. Кухарев, М. Дем'янюк, Н. Гузій, Н. Кічук, І. Єргієв; різні аспекти проблеми формування артистизму знайшли відображення в роботах І. Зязюна, І. Сергєєвої; педагоги-музиканти (Л. Московчук, М. Гончарук, П. Ніколаєнко, Г. Падалка, Г. Стулова, Л. Майковська) визначають артистизм як складову професійної підготовки вчителів музики. Філософами М. Бажан, В. Шаяном, Я. Шрамко опрацьовано характеристики артистизму як прояву творчої індивідуальності; в театральній педагогіці підкреслюється міркування про спорідненість професійних компетентностей педагога і актора та називають серед загальних рис, що поєднують театральну та музичну діяльність, наступне: присутність творчого характеру діяльності, взаємодію емоцій та логіки, глибоку індивідуалізацію, пластичну культуру, здатність до імпровізації, вміння зосереджувати та утримувати увагу слухачів, зовнішню виразність та пластичність, своєрідність вербальних (мовленнєвих) та інших засобів спілкування, наявність фантазії, образного мислення та розвиненої пам'яті, почуття гумору (С. Сафарян, Л. Артемова, В. Абрамян). Але вчені зазначають, що, на відміну від актора, педагог завжди має амплу тільки «позитивного героя», він завжди є прикладом для наслідування [1; 2].

У системі фахової підготовки студентів музичних академій велику роль відіграє оволодіння здобувачами артистичними вміннями. Аналіз теоретичних досліджень вчених, результати вивчення роботи педагогів-музикантів дають можливість стверджувати, що артистизм майбутнього педагога-музиканта сприяє вирішенню таких задач: «ефективності педагогічної взаємодії, створенню творчої атмосфери співробітництва в педагогічному процесі й максимальному розкриттю творчого потенціалу всіх його учасників» [3, с. 8]. Т. Багрій визначає артистизм як «професійну якість майбутніх педагогів-музикантів», яка зумовлена такими факторами: «зростанням соціальних вимог до якості підготовки спеціалістів в умовах реформування вищої освіти; наявністю конкуренції в професійному середовищі; творчим харак-

тером професії педагога-музиканта і його музично-виконавської діяльності, успішність якої залежить від рівня сформованості його особистісних якостей» [4, с. 8]. Вчена підкреслює схожість педагогічної та акторської діяльності: «У музичній діяльності завжди присутні елементи сценічної творчості» [4, с. 8]. «Ми відзначаємо, що акторська й виконавська музична діяльність тісно переплітаються і є близькими за змістовною (комунікативною) та інструментальною (психофізична природа особистості як інструмент впливу) ознаками» [4, с. 9].

Педагогічний артистизм в сфері музичного мистецтва – це особливе вміння викладати навчальний матеріал, користуючись художніми образами, вміння створювати атмосферу зацікавленості, встановлювати зворотній емоційний відгук та виховувати у студентів інтерес до інтерпретації та відтворення музичних творів.

Аналізуючи дослідницькі матеріали, можна засвідчити деякі розбіжності щодо визначення сутності педагогічного артистизму, належного тлумачення цього феномену прояву особистісних індивідуальних якостей, що веде до недооцінки його практичної значущості. Частіше він розглядається як бажана умова успішного навчання та виховання. Водночас, у дослідженнях педагогів філософського чи психологічного напрямків відчувається необхідність виявити його справжні основи, джерела для розкриття дійсного значення для педагогічної практики.

Складові артистизму в термінологічному тлумаченні досліджень узагальнені та підпорядковані у вигляді рівнів, сторін, компонентів.

О. Куцевол, Є. Пасічник, М. Поташник, І. Баранцова, В. Котлярова, М. Ткач говорять про два прояви реалізації педагогічного артистизму: внутрішній та зовнішній. Внутрішній – це рівень розвитку особистості, рівень професійної підготовки вчителя як особистості до процесу діяльності з розумінням покликання до неї; потреба у самореалізації та здатність до публічної самореалізації; образно-емоційний характер рішень, впевненість у своїх діях та відчуття міри тощо. Зовнішній – вміння транслювати неповторність своєї особистості у кожному з компонентів навчального процесу: вибору змісту, засобів презентації, манері спілкування тощо.

У структурі педагогічного артистизму вчені виділяють внутрішній артистизм (культуру педагога, привабливість, емоційність, витонченість, образний шлях постановки і вирішення проблем, асоціативне бачення, внутрішнє “налаштування” на творчість) та зовнішній (особливі форми вираження свого відношення до матеріалу, передачі свого емоційного відношення до діяльності, володіння умінням самопрезентації, умілій режисури занять) [5].

Складові внутрішньої сторони, які виступають підґрунтям зовнішніх характеристик та служать джерелами педагогічного артистизму, визначаються теж структурно, де: психофізіологічна складова огортає особливості нервової системи та психічних процесів; індивідуальні особливості характеру, що пов’язані з темпераментом, емоційно-вольовими якостями; увагу, творчу уяву, інтуїцію; соціокультурна – відповідає за переконливість, загальний культурний рівень, духовність; діяльнісна – за цілепокладання, професійну спрямованість, практичну компетентність, розвиненість педагогічних: мислення, культури й техніки; почуття міри, індивідуальний стиль [8]. М. Акрамова окреслює наступні рівні прояву педагогічного артистизму: у взаємодії з учнями (налаштування зв’язку); в організації діяльності (яскравість зовнішньої поведінки: мова, виразність жестів); у режисурі уроку (керування цілісністю, логікою, єдністю змісту і засобів) [2, с. 288-289].

Н. Тимофієнко, Ю. Львова розглядають педагогічний артистизм за допомогою компонентної складової і долучають до знайомих внутрішнього та зовнішнього компонентів мотиваційний компонент, що складається з потреб у: «самовдосконаленні й самовираженні; підвищенні загального рівня культури учнів засобами мистецтва; вдосконаленні вербальних та невербальних засобів комунікації; вдосконаленні емоційної культури; вдосконаленні знань з фаху, театральної педагогіки, психології, фізіології, філософії, світової культури, моралі та етики» [6, с. 15; 13].

Педагогічний артистизм як складову професійної компетентності спеціаліста-музиканта розглядають М. Бех, В. Баркасі, Т. Браже, С. Гончаренко, О. Добудько, І. Зязюн, В. Кричевський, Н. Ничкало, О. Савченко, Н. Тарасевич, О. Шиян. Автори вбачають «багаторівневу структуру, що складається із взаємодії осо-

бистісно-когнітивного, праксеологічного та рефлексивно-креативного компонентів» [7, с.18], де артистизм відноситься до особистісно-когнітивного компоненту. Тобто це утворення особистості, тому, як професійна якість особистості вчителя в музично-виконавській діяльності, складається з гнучкої взаємодії не тільки методичних прийомів та завдань, а і з постанови та вирішення психологічних проблем, де риси особистості вчителя, її своєрідність грають керівну роль. О. Ролінська, Т. Цибульська, В. Костюков, Н. Смагло, В. Федоришин, Д. Юник об'єднують ці складові поняттям «концепції педагогічної творчості, за якою вся навколишня дійсність виявляється залученою до педагогічної діяльності» [12, с. 33].

Л. Майковська пропонує наступну компонентну складову педагогічного артистизму: психофізичний; емоційно-естетичний та художньо-логічний.

Психофізичний компонент, на думку вченої, регулює як суто психічні процеси (увага, афективна пам'ять, уява, прояви волі), так і, безумовно, фізичні властивості (міміка, голос, дикція тощо). Психофізичний компонент керує художньо-комунікативними діями педагога-музиканта.

Емоційно-естетичний компонент артистизму, вважає Л. Майковська, пов'язаний зі здатністю педагога-музиканта до емоційного сприйняття музично-педагогічного процесу. Він обумовлюється самим музичним матеріалом уроку: стилем твору, жанром, формою, відповідно для чого він використовує певні міміку, голос, жест. Цей компонент відповідає за емоційно-естетичну саморегуляцію, що виступає механізмом управління власної психофізичної органіки. Саморегуляція, на думку вченої, повинна відбуватися послідовно: від емоційного занурення у художній матеріал під час підготовки до майбутнього уроку, втілення свого плану під час уроку, до чіткої оцінки результату. Оволодіння цим механізмом управління дозволяє вчителю досягати творчого стану, адекватного художньо-комунікативної діяльності.

Наступний, художньо-логічний компонент педагогічного артистизму, відповідає за наявність системи художньо-комунікативних дій уроку, їх аналіз та вчасну корекцію. Авторка також

наголошує на здатність цього компонента забезпечити готовність до психофізичного стану. Ця система обов'язково ґрунтується на таких сторонах художньо-педагогічного мислення вчителя-музиканта як аналіз, синтез, узагальнення, порівняння тощо, кожна з яких демонструє діалектичну єдність «логічного» та «художнього» [15].

Виходячи з аналізу сутності та змісту складових феномену артистизму слід зазначити, що структурні компоненти артистизму пов'язані між собою, їх послідовність взаємодії під час діяльності вважається умовною, бо належать до цілісної системи творчої особистості.

Фахова діяльність викладачів виконавських кафедр музичних академій, у переважній кількості, поєднує роботу зі студентами з власною виконавською діяльністю. Це означає, що операційний арсенал виконавських вмій в них, умовно кажучи, на постійному відпрацюванні. Оскільки артистизм в музиці цілком пов'язаний із якістю виконавських вмій, під час уроку зовнішня та внутрішня сторони артистизму, його компонентна складова будуть у переплетенні та «працювати одна на одну». Наголошуючи на цих особливостях музично-педагогічного спілкування, дозволимо виділити елементи уроку, в яких у переважній кількості присутні визначені вченими структурні компоненти артистизму: якісний власний виконавський показ, культура викладача разом із високою власною кваліфікованістю, літературною та професійною мовою спілкування, обізнаність з мистецтва, чітке формулювання завдань, здатність до співтворчості та організації «режисури» дій, дотримання темпу уроку.

Таким чином, узагальнюючи вищезазначене, стверджуємо, що педагогічний артистизм у музичному мистецтві – це фахова музично-виконавська компетентність особливого складу педагога-музиканта щодо поєднання технічного арсеналу власного виконавського досвіду (фахові знання, уміння, навички) з мистецько-творчою атмосферою, з індивідуально-творчою, оригінальною педагогічною манерою, що дозволяє застосовувати відповідні емоційно-образні, художньо-комунікативні засоби та методи навчання.

Висновки. Виходячи зі структурно-функціонального аналізу філософської, психолого-педагогічної та мистецтвознавчої літератури, ми дійшли такого висновку: педагогічний артистизм – це інтегративна якість особистості, один із провідних компонентів естетичної компетентності викладача та педагога, що сприяє розвитку педагогічної творчості та характеризується певним рівнем сформованості спеціальних здібностей, навичок, умінь, спрямованих на модифікацію педагогічної ситуації чи особистості вихованця, характеризуються доцільністю обраних педагогом дій з урахуванням особливостей педагогічних обставин та своєрідності сформованості у вихованців системи міжособистісних стосунків.

Педагогічний артистизм викладача музичного мистецтва – це інтегративна якість особистості педагога, один із провідних компонентів його фахової (музично-естетичної та музично-виконавської) компетентності, що сприяє розвитку педагогічної та виконавської творчості; характеризується особливими вміннями щодо інтерпретації викладачем музичного твору в процесі занять або оприлюднення міжособистісних стосунків в процесі вирішення педагогічних завдань та пов'язана з двома важливими вміннями (уявленням та репрезентацією). Вони, в свою чергу, контролюють: а) процеси передбачення (уявлення) моделі художньої взаємодії в процесі спілкування зі студентом або інтерпретації музичного твору, б) результативність (репрезентацію) та доцільність обраних педагогом дій з мети вирішення поставлених на уроці завдань, що пов'язані з модифікацією педагогічних ситуацій або стимулюванням процесів художнього розвитку студентів в процесі створення нового музичного образу засобами пошуку, поєднання та опанування нових засобів звукової виразності.

Вважаємо за доцільне в контексті структури означеного феномену виділити такі компоненти: особистісно-мотиваційний, що містить в собі наявність різного рівня потреби особистості щодо самовдосконалення й самовираження, творчої реалізації; психофізичний, який регулює як суто психічні процеси (увага, афективна пам'ять, уява, прояви волі), так і фізичні властивості (міміка, голос, дикція тощо); емоційно-естетичний, який пов'язаний зі здатністю педагога-музиканта до емоційного сприйняття

музично-педагогічного процесу; художньо-комунікативний, спрямований на забезпечення рефлексивної та оціночної функцій музично-педагогічного процесу.

Особливості (специфічні риси) педагогічного артистизму викладачів музичного мистецтва зумовлені творчим характером професії педагога-музиканта і його музично-виконавською діяльністю. Специфіку педагогічного артистизму в сфері ВНЗ музичного мистецтва підкреслює склад здобувачів освіти, які на вік навчання у ВЗО мають певний рівень сформованості естетичного смаку та професійний досвід (рівень музичної освіти та виконавчої підготовки). Тому можна стверджувати, що в галузі музичного мистецтва рівень сформованості педагогічного артистизму є найякіснішим проявом усіх педагогічних компетенцій у педагогів-музикантів в закладах вищої музичної освіти.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрамян В. Ц. Театральна педагогіка. Київ: Либідь, 1996. 224 с.
2. Артемова Л. В. Театр і гра. Київ: Томіріс, 2002. 291 с.
3. Багрій Т. Є. Педагогічний артистизм як важливий чинник у культурно-освітньому просторі професійної підготовки музиканта-педагога. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. 2014. Вип. 16(1). С. 5–9. (Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти). URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_014_2014_16\(1\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_014_2014_16(1)_4) (дата звернення : 29.07.24).
4. Багрій Т. Є. Педагогічний артистизм як складова процесу формування інтересу педагога-музиканта до професійної діяльності. *Педагогіка мистецтва для культурного зростання особистості впродовж життя*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Мелітополь, 8–10 листоп. 2018 р.). Мелітополь : ФОП Однорог Т. В., 2018. С. 8–9.
5. Білецька М. В., Підварко Т. О. Артистизм як необхідна складова музично-виконавської компетенції майбутнього вчителя музичного мистецтва. *Молодь і ринок*. 2018. № 9. С. 17–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2018_9_5 (дата звернення : 29.07.24).
6. Давидов М. А. Наукова термінологія в музичній педагогіці. *Часопис НМАУ ім. П. І. Чайковського*. 2009. № 1 (2). С. 63–82.
7. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність: підручник. 3-тє вид., доп. і перероб. Київ: СПД Богданова А. М., 2008. 376 с.
8. Зязюн І. А., Сагач Г. М. Краса педагогічної дії. Київ: Українсько-фінський інститут менеджменту і бізнесу, 1997. 302 с.
9. Переухенко Г. І. Психологічні особливості розвитку педагогічного артистизму. *Актуальні проблеми психології*. 2010. Т. 7. Вип. 24. С. 216–221. URL : chrome-extension://efaidnbmnnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://ecopsy.com.ua/data/zbirki/2010_24/sb24_26.pdf (дата звернення : 29.07.24).
10. Ролінська О. Г. Евристичні методи і прийоми у навчальній діяльності майбутнього педагога-музиканта. *Науковий часопис Націо-*

нального педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. Вип. 17 (22). Київ, 2015. С. 54–58. (Серія 14 : Теорія і методика мистецької освіти).

11. Словник іншомовних слів: близько 10000 слів / уклад. С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута; ред. Є. І. Мазніченко. Київ : Наукова думка, 2000. 662 с.

12. Смагло Н. С. Сучасні аспекти розвитку творчої особистості. *Дайджест «Школа-парк» педагогічних ідей та технологій*. 2002. № 3. С. 22–27.

13. Тимофієнко Н. В. Артистизм у структурі особистості педагога. *Віртуальний освітній простір : психологічні проблеми*: тези ІХ Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., присвячена 30-річчю незалежності України. Київ, 2021. URL: [https://www.newlearning.org.ua/print/185#:~:text=\(https%3A/www.newlearning.org.ua](https://www.newlearning.org.ua/print/185#:~:text=(https%3A/www.newlearning.org.ua) (дата звернення : 29.07.24).

14. Akramova M. T. Pedagogical artistry as a component of a teacher's professional competence. *Young scientist*. 2012. № 8 (43). P. 287–290. URL : <https://moluch.ru/archive/43/4652/> (дата звернення : 29.07.24).

15. Maikovskaia L. S. Artistry of teacher-musician as necessary condition of forming of ethnically – cultural tolerance for schoolchildren. URL: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/171178> (дата звернення : 29.07.24).

REFERENCES

1. Abramian, V. Ts. (1996). Theater and pedagogy [Teatralna pedahohika]. Kyiv : Lybid [in Ukrainian].

2. Artemova, L. V. (2002). Theater and play [Teatr i hra]. Kyiv : Tomiris [in Ukrainian].

3. Bahrii, T. Ye. (2014). Pedagogical artistry as an important factor in the cultural and educational space of professional training of a musician-pedagogue [Pedahohichniy artystyzm yak vazhlyvyi chynnyk u kulturno-osvitnomu prostori profesiinoy pidhotovky muzykanta-pedahoha]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova – Scientific journal of the NPU named after M. P. Drahomanov*, 16(1), 5–9 (Serii 14 : Teoriia i metodyka mystetskoï osvity). Retrieved from : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_014_2014_16\(1\)_4](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_014_2014_16(1)_4) [in Ukrainian].

4. Bahrii, T. Ye. (2018). Pedagogical artistry as a component of the process of forming a teacher-musician's interest in professional activity [Pedahohichniy artystyzm yak skladova protsesu formuvannia interesu pedahoha-muzykanta do profesiinoy diialnosti]. *Pedahohika mystetstva dlia kulturnoho zrostannia osobystosti vprodovzh zhyttia : materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoy konferentsiyi – Art pedagogy for the cultural growth of the individual throughout life: materials of the International scientific and practical conference* (Vol. 5, pp. 8–9). Melitopol : FOP Odnoroh [in Ukrainian].

5. Biletska, M. V., Pidvarko, T. O. (2018). Artistry as a necessary component of the musical performance competence of the future music teacher [Artystyzm yak neobkhidna skladova muzychno-vykonavskoi kompetentsii maibutnoho vchytelia muzychnoho mystetstva]. *Molod i rynek – Youth and the market*, 9, 17–21. Retrieved from : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2018_9_5 [in Ukrainian].

6. Davydov, M. A. (2009). Scientific terminology in music pedagogy. [Naukova terminolohiia v muzychnii pedahohitsi]. *Chasopys NMAU im.*

P. I. Chaikovskoho – The magazine of the NMAU named after P. I. Tchaikovsky, № 1 (2), 63–82 [in Ukrainian].

7. Ziaziun, I. A. (2008). Pedagogical skill : a textbook [Pedagogichna maisternist : pidruchnyk]. Kyiv : SPD Bohdanova A. M. [in Ukrainian].

8. Ziaziun, I. A., Sahach, H. M. The beauty of pedagogical action [Krasa pedagogichnoi dii]. Kyiv : Ukrainsko-finskyi instytut menedzhmentu i biznesu [in Ukrainian].

9. Pereukhenk, H. I. (2010). Psychological features of the development of pedagogical artistry [Psikhologichni osoblyvosti rozvytku pedagogichnoho artystyzmu]. Actual problems of psychology – Actual problems of psychology, Vol. 7, Issue 24, 216–221 [in Ukrainian].

10. Rolinska, O. H. (2015). Heuristic methods and techniques in the educational activity of the future teacher-musician [Evrystychni metody i pryomy u navchalnii diialnosti maibutnoho pedahoha-muzykanta]. Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedagogichnoho universytetu im. M. P. Drahomanova : zbirnyk naukovykh prats cScientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov: coll. of science works (Vol. 17, pp. 54–58). Kyiv : Natsionalnyi pedagogichnyi universytet im. M. P. Drahomanova. (Serii 14 : Teoriia i metodyka mystetskoï osvity) [in Ukrainian].

11. Morozov, S. M., Shkaraputa, L. M.; & Maznichenko, Ye. I. (Ed.). (2000). Dictionary of foreign words : about 10,000 words [Slovyk inshomovnykh sliv : blyzko 10000]. Kyiv : Naukova dumka [in Ukrainian].

12. Smahlo, N. S. (2002). Modern aspects of creative personality development. [Suchasni aspekty rozvytku tvorchoi osobystosti]. Daidzhest «Shkola-park» pedagogichnykh idei ta tekhnologii – «School Park» digest of pedagogical ideas and technologies, 3, 22–27 [in Ukrainian].

13. Tymofiienko, N. V. (2021). Artistry in the structure of the teacher's personality [Artystyzm u strukturi osobystosti pedahoha]. Virtualnyi osvittinii prostir : psikhologichni problemy : tezy IX Mizhnar. naukovopraktychnoi Internet-konferentsii, prysviachena 30-richchiu nezalezhnosti Ukrainy – Virtual educational space: psychological problems: theses of the IX International Scientific and Practical Internet Conference, dedicated to the 30th anniversary of Ukraine's independence. Kyiv. Retrieved from : [https://www.newlearning.org.ua/print/185#:~:text=\(https%3A//www.newlearning.org.ua](https://www.newlearning.org.ua/print/185#:~:text=(https%3A//www.newlearning.org.ua) [in Ukrainian].

14. Akramova, M. T. (2012). Pedagogical artistry as a component of a teacher's professional competence [Pedagogical artistry as a component of a teachers professional competence]. Young scientist – Young scientist, 8 (43), 287–290. Retrieved from : <https://moluch.ru/archive/43/4652/> [in English].

15. Maikovskaia, L. S. (2008) Artistizm pedahoha-muzykanta kak neobkhodymoe uslovye formirovaniya etnokulturnoi tolerantnosti u shkolnykov. Artistry of teacher-musician as necessary condition of forming of ethnically – cultural tolerance for schoolchildren [Artistizm pedahoha-muzukanta kak neobkhodymoe uslovye formirovaniya etnokulturnoi tolerantnosti u shkolnykov. Artistry of teacher-musician as necessary condition of forming of ethnically – cultural tolerance for schoolchildren]. URL : <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/171178> (дата звернення : 29.07.24).